
Årsmelding 2017
Vedlegg 2: Omfang og kostnader
for vold i nære relasjoner

Sarpsborg krisesenter
- et sted for positivt endringsarbeid

14.05.2018

INNHold

INNLEDNING	2
KOSTNADER OG OMFANG AV VOLD I NÆRE RELASJONER.....	2
PARTNERDRAP	3
SÅRBARHET FOR VOLD I NÆRE RELASJONER.....	3
BARN	4
KONTAKT MED HJELPEINSTANSER	5
REFERERTE DOKUMENTER.....	FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.
KONTAKTINFORMASJON	6

Innledning

Vold i nære relasjoner må forstås som kriminalitet, en samfunnsutfordring og et folkehelseproblem i et livsløps- og generasjonsperspektiv.

For å bekjempe og forebygge vold i nære relasjoner, må det tilbys individuelt tilpasset og samordnet bistand til voldsutsatte og voldsutøver, hjelpeapparatet må ha god handlingskompetanse om vold og overgrep, og Sarpsborg-samfunnet må ha kunnskap om vold i nære relasjoner og vite hvor de kan få hjelp.

Dette dokumentet viser til noen samfunnsmessige kostnader og omfang av vold i nære relasjoner, beskrevet i forskning, utredninger og planer.

Kostnader og omfang av vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner er svært kostbart for samfunnet og ødeleggende for individene som rammes. Vold i familien ødelegger livet for flere mennesker enn alle genetiske sykdommer til sammen (British Medical Journal 1998). I den nye NOUen «Svik og svikt» skrives det at «Vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn er uten tvil en av de største truslene mot folkehelsen» (NOU 2017:12 s 27).

Vista analyse (2012) har estimert kostnad for vold i nære relasjoner til 4,5 – 6 milliarder kroner per år. Den største kostnaden er tap av arbeidsinntekt. Estimater er unntatt kostnad for blant annet vold mot menn, eldre og generasjonspåførte skader. Kostnadene fordeler seg på 75 000 – 150 000 personer som årlig utsettes for vold, hvilket er 2 – 4 % av befolkningen.

Hver 4. kvinne og hver 5. mann er eller har vært i et forhold der det har forekommet vold. Hver 12. kvinne hadde opplevd så grov vold at det kunne endt med døden, mens hver 60. mann hadde opplevd det samme. En av tre kvinner fortsetter i parforhold etter maktbruk og vold. Volden er grovere hos de som bryter relasjonen (to av tre) og at de som bryter dessuten har levd i svært asymmetriske parforhold (ibid).

Menn i parforhold med kvinner opplever at deres kvinnelige partnere kan snu om på virkeligheten ved å fortelle omverden at det er de som er utsatt for vold. De fleste som har vært utsatt for grov og systematisk vold over flere år, forteller at kvinnene har hatt et psykologisk overtak på dem gjennom en rekke ulike former for kontrollerende atferd. Flere av mennene som hadde hatt kontakt med familievernnet har opplevd trusler om å bli fratatt omsorgen for barna, og frykten for å ødelegge familien har bidratt til at de har unnlatt å anmelde volden (Proba 2017:2).

Det er oftere barn i de parforholdene som fortsetter relasjonen. Vold i parforhold er signifikant større i grupper av befolkningen som er uten arbeid, som har dårlig råd og som er trygdemottakere. Det er mer vold i yngre parforhold enn i eldre parforhold (Haaland, Clausen og Schei 2005, Pape og Stefansen 2004).

Partnerdrap

I desember 2015 ble siste partnervoldsundersøkelse lansert. Den fortalte at i årene mellom 1990 og 2014 ble 206 personer i Norge drept av sin partner. Dette var 24% av drapene i perioden. Partnerdrap rammer sosialt skjevt. Marginaliserte grupper var mest utsatt, både som gjerningsperson og offer.

I sju av ti partnerdrapssaker var det registrert partnervold før drapet. I fem av ti var det registrert mer enn fem voldsepisoder før drapet. Tre av fire gjerningspersoner og ofre hadde vært i kontakt med politi, helsevesen og hjelpeapparat. Det var registrert drapstrusler før tre av ti partnerdrap. Registrert risiko ble i liten grad formidlet videre til andre instanser. De som videreformidlet bekymringen, opplevde at alvoret i situasjonen ikke ble forstått.

Sammensatte og omfattende belastninger, slik som rus- og depresjonslidelser, svak tilknytning til arbeidslivet, tilknytning til annen kriminalitet, innvandrerbakgrunn, mangel på statsborgerskap og tidligere selvmordsatferd, er alle blant de faktorene som øker risikoen for at partnervoldssaker eskaleres, viser studien. Politiet har tatt i bruk verktøyet SARA (Spousal Assault Assessment Guide) for bedre å kunne vurdere risikoen for å identifisere partnervoldssaker, og i sær de med høyest risiko for å eskalere til partnerdrap.

Sårbarhet for vold i nære relasjoner

Det er mange faktorer som har betydning for utsatthet for vold, opplevelsen av volden og hvilke muligheten en person opplever å ha for å komme seg ut av en relasjon preget av vold. Personens oppvekstvilkår og tidlig utsatt for vold, kjønn, alder, funksjonsevne, å være gravid, seksuell orientering og kjønnsidentitet/-uttrykk, migrasjon og kultur, er alle faktorer som påvirker sårbarheten, både hver for seg og i kombinasjoner. I tillegg kommer andre forhold som eksempelvis inntekt og utdanning, økonomisk selvstendighet, psykisk helse og rusavhengighet, være seg hos den voldsutsatte eller voldsutøver (St.meld. 15 2012-2013).

Hvordan den enkelte opplever avhengighet til andre, viten om hvilken hjelp det er mulig å få, oppfattelsen av eget handlingsrom og troen på å klare seg selv, er viktige faktorer den enkelte voldsutsatte må ta stilling til. Noen velger å bli i en relasjon med vold fordi voldsutøver har sårbarheter og trenger deres hjelp. Ikke sjelden truer voldsutøver med å skade seg selv, dersom den utsatte forlater relasjonen. På den måten kan den voldsutsatte selv oppleve seg som en voldsutøver om den forlater relasjonen.

Barn

Vold mot barn begynner i mors mave. Omtrent 1800 gravide norske kvinner årlig utsettes for vold. Disse kvinnene har økt risiko for å føde for tidlig. Det er også funnet at barna har blitt født med gjennomsnittlig rund 230 gram lavere fødselsvekt enn andre barn (Schei 1996). I retningslinjer for helsepersonell, skal alle gravide snakkes med om erfaringer med vold (Helsedirektoratet 2014/04).

Det er estimert at 5 -15 spedbarn blir alvorlig skadet av såkalt Shaken Baby Syndrome hvert år i Norge, og at om lag 5 av dem dør av slike skader. Tallene bygger på erfaringer fra norsk helsevesen og internasjonale omregninger (Keenan et al. 2003, Vista 2012). 5 % har blitt utsatt for alvorlig fysisk vold fra foreldrene sine, før de fylte 18 år. Det innebærer at de enten er blitt banket opp, sparket, slått med knyttneve, eller blitt angrepet fysisk på andre måter 13 % har opplevd psykisk vold fra foreldre før de fylte 18 år. Psykisk vold defineres her som at man gjentatte ganger blir gjort narr av, ydmyket, ignorert eller fortalt at man ikke får til noen ting. 15 % av jentene og 11 % av guttene har opplevd psykisk vold fra foreldrene sine (Myhre, Thoresen og Hjemdal 2015).

Vold mellom foreldrene kan ha like alvorlige konsekvenser for barnet som å bli utsatt for vold selv (ibid, Braarud og Nordange 2011). 1 av 10 barn har opplevd vold mellom foreldrene. Barn som voldsutsatt, opplever mange typer kostnader, både i nuet, og på kort og lang sikt. En av kostnadene er å bli sykeliggjort for hva voksne utsetter de for, og ha akutte reaksjoner på å leve med store stressbelastninger. De kan bli diagnostisert og satt på medisinsk behandling fordi konteksten til barnet ikke blir sett på. ADHD, atferdsforstyrrelser, angst, depresjon, spiseforstyrrelser, Aspergers syndrom, med flere er ikke uvanlig. Det er i dag kjent at slike problemer og diagnoser de kan utløse, kan ha sin bakgrunn i utsatthet for vold, seksuelle overgrep eller omsorgssvikt (NOU 2017:12). At barn fortsetter å leve med vold kan føre til mer ressursbruk på skoler i læringssituasjoner av assistenter og spesialpedagoger, utredninger fra PPT, oppfølging med forelder og skolehelsetjenesten, utredninger på BUP mm. Sammenlagt gir det barnet utfordringer på sikt med å fullføre et utdanningsløp og å stå i en jobb (Øvrelien 2012). De samfunnsøkonomiske kostnadene er store for den volden barn har blitt skadet av, ved eksempelvis ulike barnevernstiltak, fosterhjem, rus og redusert fysisk og psykisk helse (Vista 2012).

Personer som er blitt utsatt for vold som barn er i mye større grad utsatt for vold og overgrep også i voksen alder. Blant personer utsatt for alvorlig vold fra foresatte, var det 1 av 4 som opplevde alvorlig partnervold som voksen. Til sammenlikning opplevde 1 av 15 som ikke var utsatt for vold fra foreldrene partnervold i voksen alder (Myhre, Thoresen og Hjemdal 2015).

Det er også funnet at barn som har opplevd vold selv, kan komme til å utøve vold i et parforhold. Barn som har vært utsatt for fysisk vold, kan se ut til å bli mer kontrollerende i sine voksne parforhold. Mens barn som har vært utsatt for seksuell vold, kan komme til selv å bruke mer seksuell vold (Askeland et al. 2012, Askeland 2011).

Kontakt med hjelpeinstanser

Flesteparten av de som har erfaring med vold, trusler eller overgrep i privatsfæren henvender seg ikke til politi eller hjelpeinstanser (Haaland, Clausen og Schei 2005). Bare 1 av 3 kvinner som har vært utsatt for vold eller overgrep oppgir å ha kontaktet hjelpeapparatet (Pape og Stefansen 2004). For menn som voldsutsatt er det også lite kjent at krisesentrene også tar i mot menn, også i hjelpeapparatet (Proba 2017: 2).

En undersøkelse av voldsutsatte i Oslo som var i kontakt med politi, legevakt og krisesenter, viste liten grad av overlapp mellom de som henvender seg til politi, legevakt og krisesentre. Det så altså ut til å være ulike voldsutsatte som henvendte seg til de ulike instansene (Haaland 1997).

Voldsutsattes erfaring med hjelp fra hjelpeapparatet viser at dersom det ikke er nøkkelpersoner som bistår dem over tid, oppleves hjelpen som både krevende, ved at mange er involvert på ulike tidspunkt, og tilfeldig fordi de ikke selv klarer å holde fokus og ha oversikt. Bistand av nøkkelperson over tid i reetableringsfasen kan hindre at personen går tilbake til voldsutøver, raskere klarer å gjenoppta sine liv og får høyere grad av følt livskvalitet (Alsaker 2008).

Referanser

Violence begins at home. <i>Domestic strife has lifelong effects on children</i> (British Medical Journal: 23.05.1998).
<i>Svikt og svik - Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt</i> (NOU 2017: 12)
Vista analyse Rasmussen, I., Strøm, S., Sverdrup, S., & Vennemo, H. (2012:41) <i>Samfunnsøkonomiske konsekvenser av vold i nære relasjoner.</i>
Proba samfunnsanalyse. <i>Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner.</i> (Proba 02/2017)
Haaland, T., Clausen, S.-E., & Schei, B. (2005). <i>Vold i parforhold - ulike perspektiver: Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge.</i> (Rapport 3/2005). Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
Pape, H., & Stefansen, K. (2004). <i>Den skjulte volden? En undersøkelse av Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep.</i> Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
Haaland, T. (1997). <i>Hjelp til voldsofre i Oslo.</i> En brukerrettet evaluering.
Alsaker, Kjersti (2008). <i>Quality of life among women who have experienced intimate partner violence. A one year follow-up study among women at Norwegian women's shelters.</i> Universitetet i Bergen.
Vatnar, Solveig K. B. (2015). <i>Partnerdrap i Norge 1990-2012. En mixed methods studie av risikofaktorer for partnerdrap.</i> Kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri for Helseregion Sør-Øst
St. Meld. 15 (2012–2013): <i>Det handler om å leve.</i> Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner.

Schei, Berit (1996). <i>Mishandling og seksuelle overgrep.</i>
Nasjonalt faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen – <i>Hvordan avdekke vold.</i> HelseDirektoratet (2014/04).
Keenan, H. T., Runyan, D. K., Marshall, S. W., Nocera, M. A., Merten, D. F., & Sinal, S. H. (2003). <i>A population-based study of inflicted traumatic brain injury in young children.</i> The journal of American Medical Association, 290(5), 621–626.
Myhre, M. C., Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (2015). <i>Vold og voldtekt i oppveksten: En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringer.</i> Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 1/2015).
Braarud, C. H., & Nordanger, D. Ø. (2011). <i>Kompleks traumatisering hos barn: En utviklingspsykologisk forståelse.</i> Tidsskrift for Norsk Psykologforening, 48(10), 968–972.
Svikt og svik - <i>Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt</i> (NOU 2017: 12)
Øvrelie, Carolina 2012. <i>Vold i hjemmet – barnas strategier.</i> Universitetsforlaget, Oslo.
Askeland, I. R., Lømo, B., Strandmoen, J. F., Heir, T., & Tjersland, O. A. (2012). <i>Kjennetegn hos menn som har oppsøkt Alternativ til Vold (ATV) for vold i nære relasjoner.</i> Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
Askeland, I. R. (2011). Voldsutøvere er ofte tidligere ofre. http://forskning.no/barn-og-ungdom-kjonn-og-samfunn-vold-psykologi-samliv/2011/03/voldsutoverer-er-ofte-tidligere-ofre

Kontaktinformasjon

Sarpsborg krisesenter

Postadresse: Postboks 237, 1702 Sarpsborg

Besøksadresse: Skjebergveien 23, 1739 Borgenhaugen

Fakturaadr.: Postboks 505, 1703 Sarpsborg

Gaver: kontonr. 6129 06 64283 med påføring: 189091 310302 24200 950002

Org.nr Sarpsborg kommune: 938 801 363

Tlf: 69 10 87 00

Mail: krisesenter@sarpsborg.com Web: www.sarpsborg.com/krisesenter

